

RM 177 711.322(438)

I y. 092

174

711.322(438)

ZYGMUNT GLINKA

UKŁAD PRZESTRZENNY GRUNTÓW  
NIE UŻYTKOWANYCH ROLNICZO.

I. grunty leśne

Objaśnienia do mapy lesistości.

Grudzień 1947 r.

Przy ustalaniu materiałów podstawowych do mapy rozmieszczenia lesistości w powiatach oparto się na danych przedwojennych, zestawionych przez Główny Urząd Statystyczny w zastosowaniu do obecnych granic państwa.

Dane te, aczkolwiek nieco może przestarzałe w odniesieniu do ziem dawnych, wydają się jednak na ogół wiarogodniejsze od liczb, uzyskanych inną metodą. Zasadnicze kategorie użytkowania gruntów ulegają zmianom niezmiernie powolnym i drobnym; większe różnice mogą być spowodowane dopiero przez specjalną akcję - w rodzaju opracowywanego obecnie projektu zwiększenia lesistości Polski. Dopóki nie mamy do dyspozycji pełnych ścisłych danych katastralnych - wystarczyć nam muszą dane statystyki przedwojennej, mające tą wielką zaletę, że są jednorodne: liczby cząstkowe w sumie swej zgadzają się z liczbą ogólną, dając możliwość poczynienia "zamknięć rachunkowych" bez żadnych luk niewytłumaczonych.

Wszelkie liczby powierzchniowe, podane przez G.U.S., prze-liczono na udziały procentowe z dokładnością do 1 promille - dla całości państwa, poszczególnych województw i powiatów, oraz oddzielnie dla ziem dawnych i Ziem Odzyskanych. Ponieważ chodziło tu o zilustrowanie zagadnienia, wiążącego się ściśle z planowaniem terenów wiejskich - ograniczono się do rozpatrywania 271 powiatów wiejskich, z wyłączeniem licznych powiatów grodzkich i dwóch województw grodzkich. Celowo zatem nie uwzględniono powierzchni leśnych na terenie miast wydzielonych, zaliczając powierzchnie tego rodzaju miast w całości do "gruntów nieuprawnych" w tym przekonaniu, że grunty leśne czy rolne w obrębie powiatów grodzkich nie są nimi w znaczeniu ściśle gospodarczym: użytkowanie ich albo może mieć charakter przejściowy /grunty orne, ogrody



i t.p./, albo też służy przede wszystkim celom społecznym, zdrowotnym, estetycznym /lasy/ - i dlatego wykracza poza założenia planowania przestrzennego w zakresie produkcji surowców organicznych.

Przy obliczaniu wskaźników wojewódzkich i ogólnokrajowych powierzchnie powiatów i województw grodzkich nie zostały pominięte, lecz weszły w skład ogólnej powierzchni obejmujących je województw w charakterze "gruntów osiedleńczych", należących do kategorii statystycznej "Innych gruntów", t.j. terenów nieuprawnych. W ten sposób ogólny układ przestrzenny zamyka się bez reszty w ramach sumy powierzchniowej ogólnokrajowej, podanej w wykorzystanych tu źródłach G.U.S. /około 307.500 km<sup>2</sup>./

Jeżeli porównamy uzyskany przez nas obraz lesistości powiatów z obrazem, opracowanym niedawno przez inż. E. Paprzyckiego /w pracy p.t. "Analiza obecnego stanu lasów"/ - zauważyć możemy co następuje:

1/ Ogólny procent lesistości państwa jest tu i tam niemal identyczny, odnosząc się w obu wypadkach do ogólnej powierzchni leśnej, nie zaś do powierzchni produkującej drewno /u inż. Paprzyckiego 22,7%, u nas 22,4%; nader drobna ta różnica może się w znacznej mierze tłumaczyć celowym wyłączeniem przez nas lasów miejskich.

2/ Wskaźniki lesistości poszczególnych powiatów, na ogół wielce zbliżone, w niektórych wypadkach jednak różnią się dość znacznie. Może to wynikać z dwóch wskazanych przez samego inż. Paprzyckiego możliwych źródeł błędów w jego opracowaniu, a mianowicie: a/ przyjęcie założenia, że stosunek lasów państwowych do niepaństwowych jest jednakowy we wszystkich powiatach, należących do poszczególnych Dyrekcji L.P.; b/ różnic w powierzch-

niach powiatów między danymi G.U.S. i danymi Ministerstwa Leśnictwa, na których omawiany autor się opierał. Nie kwestionując bynajmniej wartości całokształtu pracy inż. Paprzyckiego, podającej mnóstwo danych nadzwyczaj cennych, ograniczamy się do wyrażenia poglądu, iż dla celów planowania lepiej będzie pogodzić się z jednym źródłem błędów, polegającym na lekkim przedawnieniu liczb podstawowych - niż liczyć się z możliwością zestawiania z sobą liczb zasadniczo nie porównywalnych.

3/ Trzecia różnica dotyczy strony czysto graficznej: gdy mapa inż. Paprzyckiego obejmuje tylko cztery stopnie w gradacji lesistości powiatów - opisywana obecnie mapa zawiera ich aż jedenaście, w dążeniu do znacznie głębszego zróżnicowania poszczególnych stref w zależności zwłaszcza od stopnia ich niedolesienia!

Powyższe uwagi porównawcze miały na celu uzasadnienie potrzeby sporządzenia tego rodzaju mapy orientacyjnej; układana ona była z myślą o tym, aby jaknajlepiej przyczynić się mogła do opracowania racjonalnej koncepcji zwiększenia lesistości w powiatach. Dlatego też strefy szczególnie niedolesione wyodrębniło z dokładnością do 2,5%, gdy w stopniu średnim zastosowano szczebel 5%, a w obszarach wybitnie lesistych ograniczono się do 10%.

Obszary niebezpiecznie niedolesione występują na mapie zwłaszcza w okolicy Płocka, Kujaw, pogranicza krakowsko-kieleckiego, części Dolnego Śląska oraz Żuław; drobne wyspy lokalne w rodzaju Pyrzyc czy Przeworska nie zagrażają równowadze klimatyczno-biologicznej ze względu na szczupłość powierzchni, otoczonej zewsząd przez lesistość dostateczną - oraz szczególnie wartościową predyspozycją rolniczą. Natomiast groźne jest - choć cyfrowo

mniej jaskrawe - niedolesienie znacznej powierzchni kilkunastu powiatów województwa poznańskiego, tworzący<sup>ch</sup> ogromny zwarty kompleks o zakłóconej równowadze układu.

W załączeniu podajemy zestawienie wskaźników procentowych lesistości 271 powiatów wiejskich Polski.

Wykaz lesistości powiatów.

<u>Woj. Kieleckie.</u>							
Ciechanów	8,2	Łęczyca	7,2	Kramnystaw	17,0	Giżycko	9,6
Działdowo	20,8	Łowicz	8,4	Kraśnik	27,1	Iława	17,6
Garwolin	20,7	Łódź	13,0	Lubartów	15,2	Kętrzyn	11,5
Gostynin	22,5	Opoczno	24,4	Lublin	10,8	Lidzbark	14,2
Grodzisk	10,3	Piotrków	20,4	Luków	15,2	Morąg	19,4
Grójec	9,4	Radomsko	22,3	Puławy	16,8	Wragowo	25,8
Maków	21,2	Rawa Maz.	16,4	Radzyń	17,8	Widzica	32,2
Mińsk	15,8	Sieradz	17,3	Siedlce	12,9	Olektyn	24,5
Mława	7,2	Skiermiewice	15,1	Tomaszów	21,4	Ostróda	24,7
Ostrołęka	24,0	Wieluń	22,5	Włodawa	17,5	Pasieka	15,0
Ostrów Maz.	26,5	<u>Woj. Zielonka</u>		Zamość	34,2	Pisz	34,8
Płock	5,1	Busko	14,0	<u>Woj. Białostockie.</u>		Reszel	14,7
Płońsk	5,8	Częstochowa	26,5	Augustów	36,6	Susz	21,9
Pżasnysz	21,0	Jędrzejów	15,4	Białystok	24,8	Szczytno	32,6
Pułtusk	16,7	Kielce	34,6	Bielsk	28,5	Węgorzewo	16,2
Radzymin	19,1	Kozienice	26,4	Grajewo	18,9	<u>Woj. Gdańskie</u>	
Sierpe	5,6	Opatów	19,1	Iłża	16,1	Kartuszy	21,7
Sochaczew	15,3	Pinozów	9,0	Sokółka	17,9	Kościerzka	28,0
Sokołów	14,9	Radom	11,3	Suwałki	20,3	Starogard	35,1
Warszawa	21,3	Sandomierz	12,9	Wysokie Maz.	11,8	Tczew	7,5
Węgrów	18,5	Wierzbnik	24,7	Elk	19,6	Wejherowo	31,5
<u>Woj. Łódzkie.</u>		Włoszczowa	31,8	Gołdap	25,8	Elbląg	17,2
Brzeziny	15,3	<u>Woj. Lubelskie.</u>		Olecko	8,6	Gdańsk	1,5
Końskie	39,8	Biała Podl.	17,6	<u>Woj. Oleśki.</u>		Kwidzyn	13,7
Kutno	4,2	Biłgoraj	39,1	Bartoszyce	13,9	Łębork	32,1
Łask	19,8	Chełm	12,7	Braniewo	15,8	Malbork	0,5
		Hrubieszów	15,8	Gierdawy	15,2	Sztum	13,5

<u>Woj. Bydgoskie.</u>		Kołobrzeg	13,1	Leszno	20,0	<u>Woj. Wrocławskie</u>	
Aleksandrów	2,9	Koszalin	30,3	Międzybóże	34,1	Bolesławiec	46,4
Brodnica	19,2	Lobez	20,0	Mogilno	7,3	Brzeg	19,0
Bydgoszcz	31,5	Miastko	40,7	N. Tomyśl	24,3	Bystrzyca	40,3
Chełmno	10,2	Myślibórz	25,3	Oborniki	23,9	Dzierżoniów	16,8
Chojnice	40,0	Nowogród	27,3	Ostrów Wkp.	31,3	Głogów	23,4
Grudziądz	9,1	Pyrzyce	6,9	Poznań	12,5	Góra	19,6
Inowrocław	19,5	Sławno	27,2	Rawicz	11,8	Jawor	20,9
Lipno	16,0	Słupsk	24,6	Szamotuły	27,2	Jel. Góra	50,5
N. Miasto	12,6	Starogród	18,0	Srem	19,1	Kamieniec	29,4
Rypin Maz.	12,2	Szczecinek	20,0	Sroda Wkp	10,2	Kłodzko	33,3
Sępólno	15,6	Wałcz	42,8	Turek	11,5	Koźuchów	36,8
Szubin	17,9	Wkryjskie	27,1	Wągrowiec	11,4	Legnica	7,7
Swiecie	31,5	Wolin	28,4	Wolsztyn	23,0	Lubań	17,5
Toruń	17,7	Zagórze	11,1	Września	9,5	Lubiń	33,3
Tuchola	42,3	Złotów	24,5	Znin	10,4	Lwówek	23,5
Wąbrzeźno	10,8	<u>Woj. Poznańskie.</u>		Babimost	37,0	Milicz	24,8
Włocławek	15,8	Chodzież	26,7	Gorzów	36,8	Namysłów	18,6
Wyrzysk	10,3	Czarnków	47,4	Gubin	46,3	Olawa	10,9
<u>Woj. Szczecińskie.</u>		Gnieszno	11,3	Krosno Lub.	54,3	Oleśnica	19,5
Białogród	25,6	Gostyń	11,9	Międzyrzec	35,7	Strzelin	9,5
Bytów	43,2	Jarocin	13,9	Rypin Lub.	39,2	Syców	31,8
Chojna	28,7	Kalisz	16,1	Skwierzyna	47,2	Szprotawa	42,5
Choszczno	38,2	Kępno	20,6	Strzelce Lub.	41,8	Sroda Sl.	12,8
Człuchów	33,3	Koło	7,9	Sulęcín	46,5	Swidnica	11,2
Drawsko	36,5	Konin	14,0	Swiebodzin	27,0	Trzebnica	26,1
Gryfin	20,8	Kościan	11,5	Trzcianka	39,4	Wałbrzych	19,7
Kamień	28,3	Krotoszyn	15,3	Wschowa	16,7	Wolów	21,8
				Ziel. Góra	47,2	Wrocław	9,1

				<u>Woj.Krakowskie.</u>	<u>Woj.Rzeszowskie</u>	
Ząbkowice	18,5	Bytom	21,6	Biała Młp.	22,6	
Zgorzelec	33,9	Dobrodzień	42,2	Bochnia	25,5	
Złotoria	17,7	Gliwice	32,5	Brzesko	17,9	
Zary	49,3	Głabczyce	3,9	Chrzanów	36,8	
Zęgań	42,6	Grodków	9,0	Dąbrowa	9,1	
<u>Woj.Katowickie.</u>		Kluczborek	15,7	Kraków	7,5	
Będzin	20,3	Koźle	23,2	Limanowa	29,3	
Bielsko	23,2	Niemodlin	27,1	Miechów	8,0	
Cieszyn	33,9	Nysa	9,3	Myślenice	23,9	
Katowice	18,4	Oleśno	42,1	N. Sącz	27,5	
Lubliniec	50,9	Opole	44,9	N. Targ	25,8	
Pszczyzna	32,0	Prądnik	17,1	Olkusz	25,7	
Rybnik	22,4	Racibórz	26,9	Tarnów	17,4	
Tarn.Góry	44,4	Strzelce Sl.	38,7	Wadowice	21,1	
Zawiercie	26,8			Żywiec	37,3	
					Brzozów	22,9
					Dębica	18,9
					Gorlice	18,2
					Jarosław	20,3
					Jasło	21,7
					Kolbuszowa	28,2
					Krosno Młp.	19,9
					Lesko	38,1
					Lubaczów	29,9
					Łańcut	20,1
					Mielec	22,2
					Nisko	41,6
					Przemysł	26,9
					Przeworsk	8,4
					Rzeszów	17,3
					Sanok	26,1
					Tarnobrzeg	32,3

